

gevoerd. De vroedschaps-resoluties van Gouda komen hier te hulp, zij toonen aan, dat althans deze stad met grooten ijver de wenschelijkheid van een spoedigen vrede met Spanje heeft betoogd.

Een duidelijker voorbeeld!

Dezelfde stad Gouda heeft, in de eerste helft van 1588, een groot vredesplan niet slechts ontworpen, maar het ook vervolgens in de Statenvergadering ingediend en zelfs doorgedreven; in de resoluties der Staten wordt er met geen enkel woord melding van gemaakt en zonder het Goudsche vroedschapsboek zou de zaak waarschijnlijk nimmer zijn bekend geworden ¹. Toch is dit vredestractaat van genoeg beteekenis om er ook nu nog wat langer bij stil te staan.

Dat de Goudsche vroedschap steeds vredesgezind tegenover Spanje is geweest, zoowel na als voor de pacificatie van Gent, daarop heb ik voor kort gewezen ². En om religieuze en om materiele redenen was Gouda zelfs niet ongenegen om, op zekere voorwaarden, terug te keeren onder de gehoorzaamheid van den koning van Spanje, geen lid der Hollandsche Staten was misschien zoo Spaanschgezind. Dat de stad hierbij echter, nog in 1588, het jaar der armada, zoover is gegaan een geheel uitgewerkt vredesverdrag van 30 artikelen op te stellen en aan haar medeleden in de Staten aan te bieden, wie zou het hebben gedacht! De lezer moge er bij dezen kennis van nemen. Ik laat het, eenigszins verkort ³ en met mijn eigen woorden, hier volgen.

Plan van de Voorwaarden, waarop Schout, Burgemeesters, Schepenen en Vroedschappen

¹ Opmerking verdient, dat ook Van Wijn, die voor zijn Bijvoegsels en Aanmerkingen op Wagenaar anders dikwijls genoeg van de Goudsche Vroedschapsresoluties heeft gebruik gemaakt, over dit vredesplan geheel zwijgt.

² In mijn hiervóór genoemd proefschrift, Het Leven en Bedrijf van Mr. Franchois Vranck.

³ In het Vroedschapsboek (1579—1601) beslaat het 41 foliobladzijden. In margine wordt herhaaldelijk verwezen naar verschillende tractaten van vroegeren en lateren tijd. Slechts een enkelen keer vond ik bijna woordelijke overeenkomst, zoo tusschen art. 25 en art. 22 van de Pacificatie van Gent. Het dichtst sluit het verdrag zich aan bij de Unie van Atrecht, die dan ook het vaakst (als „tractaet met Heneg.”) wordt aangehaald.

der Stede van der Goude meenen, dat men zou kunnen beproeven het maken van een vasten vrede tusschen den Koning van Spanje ter eene en de Geunieerde Nederlandsche Provinciën ter andere zijde.

I. Alle vijandelijkheden van weerskanten gepleegd sedert het jaar 1566 zullen worden vergeven en vergeten.

II. Dit geldt in het bijzonder het afzweren van Philips II en het verwoesten van kerken en kasteelen; de sterkten, tijdens den krijg opgeworpen, zullen blijven bestaan, maar nieuwe niet worden opgericht.

III. Wat betreft den godsdienst, zal de toestand in de Geunieerde Provinciën blijven, zooals die op dit oogenblik is, in de andere Provinciën zal alleen de katholieke godsdienst mogen worden uitgeoefend, echter met verbod, zoowel hier als daar, van elke vervolging om het geloof.

IV. Geloofsrechtbanken, decreten van Constanz en Trente en alle plakkatens zullen worden afgeschaft.

V. De koning zal de privileges en handvesten van gewesten en steden bevestigen en beloven niemand zijner onderdanen te zullen straffen dan na behoorlijke, van ouds gewettigde, rechtspraak.

VI. In gevallen, waarin de gewone rechter niet kan voorzien, zullen eerst de Staten-Generaal en de Staten der respectieve gewesten worden geraadpleegd, voordat tot geweld kan worden overgegaan.

VII. De koning zal geen krijgsvolk in de Nederlandsche gewesten mogen legeren zonder goedkeuring der Staten-Generaal en die der respectieve provinciën.

VIII. De Staten-Generaal en de overheden van gewesten en steden zullen bijeenkomen, zoo dikwijls zij dit goedvinden; ook zullen de genomen besluiten kracht van wet hebben.

IX. De bewaking der steden zal blijven aan de magistraten, schutterijen en burgers; de stadhouder en de magistraten zullen de officieren, waar noodig, aanstellen.

X. De koning zal bevestigen alle uniën en verbonden tusschen